

Konut Alanlarına Kullanıcı Müdahalesi: Van Şemsibey Mahallesi Afet Konutları Örneği

Mustafa Gülen

“1923 yılında Henry Frugés adlı bir Fransız sanayici, ün kazanmış ama yapıtları ile kalıcılığını henüz kanıtlayamamış 36 yaşındaki mimar Corbusier’den fabrikasında çalışan işçiler ve aileleri için lojmanlar tasarlamasını ister. Bordeaux yakınlarında, Lége ve Pessac’ta bulunan fabrikalarının hemen yanında inşa edilen lojmanlar kutu gibi görünüşleri, uzun dikdörtgen pencereleri, dümdüz çatı ve duvarlarıyla birer Modernizm abidesidir. Le Corbusier, inşa ettiği bu yapılara hiçbir yerel ve kırsal özellik katmamakla övünmektedir... Fakat bu evlerde yaşayacak olanların güzellik anlayışı onunkinden hayli farklıdır... Pek çoğu Bay Frugés’in fabrikasında çalışmak için civar köylerdeki evlerini bırakıp gelmiştir, bu yüzden evlerini, köylerini, tarlalarını özlemektedir. Vardiyaları bitince, ev diye döndükleri yerin, onlara yine sanayi dünyasını çağrıştırması en son arzu ettikleri şeydir. Dolayısıyla bir kaç yıl sonra bu lojmanlarda yaşayan işçiler Cobusier’nin onlar için tasarladığı bu modern birbirinden ayırt edilemeyecek kadar benzer yapıları farklılaştırmayı başarır, evlerine, sanayinin bir parçası oldukları için geride bırakmak zorunda kaldıkları yaşamayı hatırlatacak ayrıntılar eklerler. Büyük mimarın tasarımını bozup bozmayacaklarını hiç düşünmeden evlerinin çatılarını oluklu malzemelerle kaplar bacalar inşa eder, pencerelere ahşap çerçeveler ve kepenkler koyar, duvarları çiçekli duvar kâğıtlarıyla kaplar, küçük bahçeleri kümes telleri ile çevirirler, bunlar da yetmezmiş gibi bahçeleri küçük çeşmeler hatta cüce heykelleriyle süslerler. Bu lojmanlarda kalanların zevkleri ile mimarın zevki arasında büyük bir uçurum olabilir ama bu farklı zevklerin temelinde aynı mantık yatmaktadır” (Botton, 2020).

Alain de Botton’un *Mutluluğun Mimarisi* adlı kitabından yapılan bu uzun alıntı, barınma/konut meselesinin ne kadar karmaşık ve tuzak-

larla dolu olabileceğini göstermesi bakımından oldukça önemli gözüküyor. Nitekim insanlığın varoluşundan beri barınma sorunu en temel ihtiyaçlardan biri olarak süregelmiştir. Sorunun çözümü için önerilen konut sosyal, kültürel, ekonomik vb. gelişmeler doğrultusunda her seferinde yeniden biçimlenir. Özellikle Endüstri Devriminin akabinde kırsaldan kente yaşanan göçler ve nüfusun hızlı artışı kötü ve sağlıksız barınma koşullarını beraberinde getirmiştir. Yeni ve düzenli konut ihtiyacı mevcut üretim pratikleri tarafından karşılanmadığı için de konut sorunu 19. yüzyıl sanayi toplumları için sosyal bir soruna dönüşmüştü (Bilgin, 2000). Dönemin etkin sosyalist fikirleri ve gelişen teknolojinin imkânları ile seri üretilebilen, daha ‘sağlıklı’ ve ‘yaşanılabilir’ konut önerileri sunulmuştur. Ama İkinci Dünya Savaşı sonrası ivmelenen toplu konut üretimi ve onun bir uzantısı olarak okunabilecek bugünün Toplu Konut İdaresi tarafından üretilen konutlara varıncaya dek, gündelik yaşamdan bağımsızlaşan, hem fiziksel hem de sosyal açıdan ayrılaşan, kullanıcıların dikkate alınmadığı yerleşimler söz konusudur. Türkiye’de konutlar, az sayıda örnek istisnai tutulursa, genel bir kalite sorunu ile sürekli gündemdedir. Bu durum çoğunluğun üzerinde mutabık olduğu bir tespittir. Özellikle Toplu Konut İdaresinin seri üretim modeli ile inşa ettiği konutlar neredeyse Türkiye’nin tüm kentlerini hızla değiştirip birörnekleştirirken, bu konutlarda yaşayan insanlar umutsuz ruh halleriyle boğuşmaktadır. Konutun mekânsal kurgusunun oluşumundaki en önemli etmen kullanıcı/kullanıcıların gereksinimleri, yaşam biçimleri ve konuttan beklentileridir (Zorlu ve Sağsöz, 2012). Oysa yerleşim birimlerinde yer alan konutlar, çoğunlukla kullanıcı inisiyatifi dışında inşa edilirler ama zamanla kullanıcıların istek ve ihtiyaçları doğrultusunda yaptıkları müdahaleler neticesinde farklılaşarak yerleşim dokusu içinde yenilenir ve değişirler. Konut bulunduğu kentsel ya da çevresel bağlam içinde değerlendirildiğinde barınmanın bir birimi olmanın ötesinde, yaşama biçiminin bir yansımasına dönüşür

(İncedayı, 2004). Konut, kullanım şekli ve donatılarının örgütlenme biçimi ile kullanıcısının yaşam biçimi ve tercihlerini yansıtır.

Bu çalışmanın amacı, Van kentinde bir afet sonrası inşa edilen ilk toplu konut örneklerinden Şemsibey Mahallesi toplu konutlarında meydana gelen değişimlerin boyutlarını, kullanıcının müdahale biçimini ve yaşanan dönüşümü belirlemek, bu değişime ve dönüşüme sebep olan unsurları tartışmak ve değerlendirmektir. Alan çalışmasında yapılacak analizler için AFAD arşivinden alana ait toplu konut projeleri, yerinde yapılan gözlemler ve tespitler, kullanıcılar ile yapılan sözlü görüşmeler ve görseller materyali oluşturmuş, elde edilen verilerin analiz ve sentezi yapılarak sonuca ulaşılmıştır. Değerlendirme konutlarda meydana gelen dönüşümler üzerinden yapılmış, çıkarımlar tablo, şekil ve fotoğraflarla görselleştirilmiştir.

Değişim-Dönüşüm Güzergâhında Konut

*“Konut mimarlığın gündelik yüzü...
Hepimizin içindeki mimarı yaşama geçiren,
mimarları da ister istemez sıradan
kullanıcıya dönüştüren bir alan...
Mimarlığın olduğu kadar gündelik yaşamın
da sorunu, mimarların olduğu kadar
sahiplerinin de gurur kaynağı...”
(Güzer, 2002)*

Türkiye’de konut meselesi hızlı nüfus artışı, göçler, afetler vb. sebeplerden dolayı çoğunlukla sayısal veriler üzerinden tartışılmakta, konutun niteliği arka planda kalmaktadır. Üretilen konutlar temelde gelir düzeyi yüksek kişilere özgü inşa edilen konutlar, orta ve düşük gelir sahipleri için devlet destekli sosyal konutlar vb. biçiminde sıralamak mümkündür (Tekeli, 2008). Bu üretim biçimlerinden en dikkat çekeni düşük gelirliler için yapılan devlet destekli (afet konutları dahil) toplu konut projeleridir. Özellikle bir afet sonrası acil bir çözüm önerisi olarak üretilen bu konutlar, sosyokültürel veriler, kullanıcı ihtiyaçları, alışkanlıklar ve mekânsal kalite gibi faktörler dikkate alınmadığı için önemli sorunlar barındırmaktadır (Erinsel Önder vd., 2010).

Kentsel mekânların değişimi uzun bir sürece yayılırken, fiziksel çevrenin önemli bileşeni olan konutlar bu süreçlerde mimari özellikleri ve sokakla kurulan ilişki başta olmak üzere pek çok konuda dönüşüme uğrayan ve her seferinde yeniden kurgulanan imar unsurlarıdır. Özellikle yerleşim birimlerinde yaşanan göç, hızlı ve plansız kentleşme, afetler, sosyal, kültürel ve ekono-

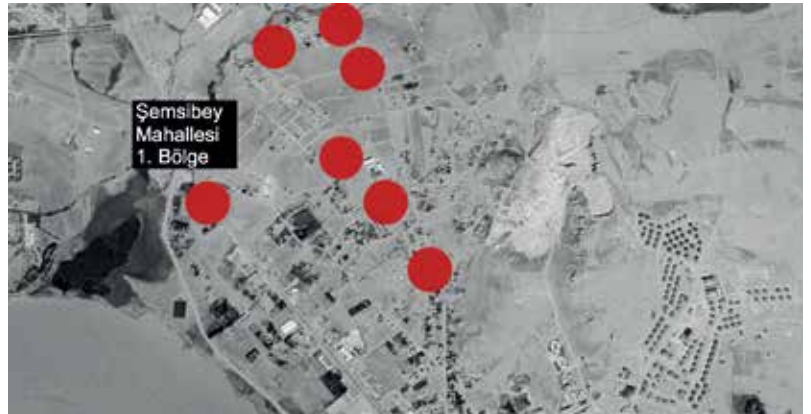
mik durumlar, rant, imar kararları vb. gelişmeler toplumsal ve fiziksel değişimlere sebep olmaktadır. Konut üretiminde değişim ve gelişim bu unsurlarla ilintili olarak gerçekleşmektedir. Ama kentsel veya kırsal yerleşimlerde üretilen konutların kullanıcı profiline uygun olmadıkları, gereksinimlerini ve beklentilerini karşılamadıkları görülmektedir. Bu sebeple özellikle afetler sonrası yapılacak tasarımlarda bölgenin sosyo-kültürel yapısının, mekânsal kullanım alışkanlıklarının değerlendirilmesi ve kullanıcı katılımının sağlanması önemlidir. Çünkü her bireyin, çevre ile ilişkisinde farklı birikim ve algılama biçimlerinden kaynaklı farklı öneriler geliştirebileceği bilinen bir gerçektir (İncedayı, 2002). Bu durum gerçekleşmediği zaman konutta mekânsal düzen ve yapısal değişim kaçınılmaz olacaktır.

Çalışma Alanı: Van Şemsibey Mahallesi Afet Konutları

Van kent merkezinin 6 km kuzeyinde uygulanan Şemsibey Mahallesi afet konutları 1993 yılında Bayındırlık ve İskân Müdürlüğü tarafından Van’ın Çatak İlçesi, Toyga Köyü, Körüklüce mezrasında meydana gelen çığ sonucu göç eden afetzedeler için inşa edilmiştir.¹ Farklı zaman aralıklarında Şemsibey Mahallesi’nde yedi farklı noktada konutlar inşa edilmeye devam etmiştir (Resim 1).

İnşa edilen toplu konutlar afetzedeleri kent merkezinin uzağında yaşamaya mecbur bırakmıştır. İnşa edildikleri dönemde kırsaldan göç etmek zorunda kalan afetzedeler için oldukça ‘yeni’ olan bu konutlar, kullanıcıların zaman içinde eski yerleşimlerindeki yaşam biçimini olduğu gibi bu konutlara yansıtmaya çalışmasıyla çok farklı müdahalelere maruz kalmıştır. Konut sahiplerinin mimariye uyum sağlaması ve onu içselleştirerek kullanması planlanmışsa da tam zıddı bir durum ortaya çıkmıştır. Konutlar zamanla kullanıcı istek ve ihtiyaçları doğrultusunda dönüşüme uğramıştır. Çünkü konut için-

Resim 1. Van Şemsibey Mahallesi’nde farklı noktalarda inşa edilen konutlar.



Resim 2. Konut bölgesi.²

de yaşanan bir barınak olmanın ötesinde insanın protezidir. Yoksullaştıkça bu protez daha önemli bir hale gelir (URL 1). Yapılan çarpıcı değişiklikler, kullanıcı gibi bir aktörün konut üretiminde sürecin dışında bırakılmasının nasıl bir sonuç yaratabileceğinin ilginç bir örneğidir.

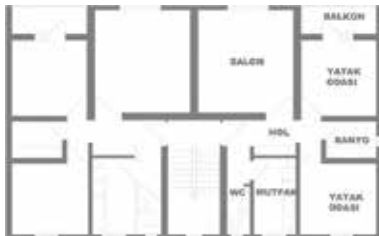
Çalışmada ana yol aksında yer alan ve ilk etapta 4 blok daha sonra 12 blok yapılarak toplamda 80 daireden oluşan 20 bloklu bir yerleşim alanı konu edilmiştir. Kentin önemli akslarından olan ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinden geçerek Erciş İlçesi'ne ulaşan karayolu üzerinde konumlanan konut alanı yaşanan değişimlerin izlerini göstermesi bakımından oldukça önemlidir (Resim 2).

Blokların her biri zemin+1 kattan oluşmakta ve bir araya gelerek bir parsel içinde yerleşim alanına dönüşmektedir. Konumlandıkları ana yol ve sokak örüntüsünde iki katlı olarak yer almaktadırlar. Ana yol kotunun zaman içinde yükselmesinden dolayı zemin katlar yol kotunun altında kalmıştır. Sabit bir düzen içinde tekrar ederek, yol ve sokaklara paralel konumlanan konutlar, sirkülasyonun yoğun olduğu bir sokak örüntüsü oluşturmuştur (Resim 3).

Resim 3. Yerleşim biriminin vaziyet planı ve hava fotoğrafı.



Resim 4. Konut planı ve cepheleri.



Genel olarak dikdörtgen formda iki katlı olarak tasarlanan konutların ana girişleri uzun cephelerin ortasından verilmiştir. Her blokta iki daire bulunmaktadır. Giriş kapısı hole açılmakta salon, mutfak ve tuvalet-banyoya dağılım bu mekândan sağlanmaktadır. Bu hol aynı zamanda yatak holüne bağlantıyı sağlayan bir geçiş mekânı olarak düşünülmüştür. Yatak holüne ise iki yatak odası ve banyo mekânı bağlanmıştır. Konutların dış mekân ile ilişkisi yatak odasında yer alan balkonla sağlanmıştır. Konutların çatıları kırma çatıdır. Yapılarda biçimsel bir form arayışı veya mimari bir üslup arayışının olmadığı görülmektedir (Resim 4).

Çalışma Alanında Yaşanan Değişimlerin Analizi

Yaşam alanlarımızda karşılaştığımız sorunları sadece mimari çözümler –tipoloji, morfoloji vb. çalışmalar– üzerinden çözüme kavuşturma fikrini savunmak olanaklı değilse de, mimari düzlemde konu üzerine bilgi üretilmesi ve katkı sunulması mümkündür (Bingöl, 2016). Bu doğrultuda çalışmada kullanıcının yaşam alanına müdahalesi ve konutlarda gözlemlenebilir morfolojik değişimler belirlenmiş ve toplu

konut alanlarında parsel ve konut dokusundaki değişimler tespit edilmiştir. Bu tespitlerin mekânsal biçimlenmelerin sosyal boyutlarının anlaşılmasına önemli bir katkı sunacağı düşünülmektedir (Tablo 1).

Kullanıcıların bu afet konutlarında görsel, işlevsel ve mekânsal bir takım değişiklikler meydana getirdiği izlenmiş ve bunlar analiz edilerek sınıflandırılmıştır (Tablo 2).

Çalışma alanında yapılan analizler neticesinde kullanıcıların üç farklı başlıkta yaşam alanlarına müdahalede bulundukları gözlemlenmiştir: 1. Parselde meydana gelen değişimler. 2. Binaların dış görünüşlerinde meydana gelen değişimler. 3. Konutların içlerinde meydana gelen değişimler olarak sırlamak mümkündür.

Çalışma alanında yaşanan müdahalelerin ve değişimlerin sonucunda, bölgeye özgü yerel kültürün ve kullanıcıların gündelik yaşam pratiklerinin süreklilik gösterdiği izlenmektedir. Süreklilik, mimarlık ve kültür ilişkisinde tartışılacak olan kavramlardan biridir. Bu ilişkinin küreselleşme ile birlikte etkisini yitirmeye başlaması kavramı daha da önemli kılmaktadır. Bu anlamda kültürel süreklilik, toplumların sahip oldukları değerleri kaybetmeden dönemin gerektirdiği değişim ve dönüşüm içinde yer alması olarak tanımlanabilir (Asiliskender vd., 2005). Kültürün sürekliliğini ve değişimini yansıtan önemli fiziksel mekânlardan biri de konutlardır. Sürekliliği sağlayanın, konutun fiziksel biçimlenişinden öte kullanıcıların zamanın gerekleri doğrultusunda yaptıkları müdahaleler ve o konutlarda yaşanan deneyimler olduğu söylenebilir. Çalışma alanında kullanıcıların yaptıkları müdahaleleri iki açıdan değerlendirmek mümkündür. İlki, kırsal bir yerleşim bölgesinden göç etmek zorunda kalan insanlar kendileri için düşünülmüş, tasarlanmış bir konutu göç ettikleri alandaki yaşam biçimlerine göre dönüştürmüş, kırsaldaki yaşam pratiklerini kent yaşamı içinde devam ettirmeye çalışmışlardır. Alanda yaşanan mimari değişimler kaçınılmaz olmakla birlikte konutları deforme etmekten ziyade yaşam biçimlerini korunma, yaşatma ve daha yaşanılabilir mekânların oluşturulmasına yöneliktir. Böylelikle kullanıcı ile mekân arasındaki bağ güçlendirilmiş ve kültürel süreklilik sağlanmıştır. İkincisi ise kültürün eskiyi ve yeniyi birlikte barındırmasından kaynaklı olarak yaşanan değişim ve dönüşüme uyum sağlanarak farklılaşan toplumsal gereksinimler doğrultusunda hareket etme biçimindedir. Çalışma alanında çevresel ve ekonomik değişimlere bağlı olarak ana yol üzerinde bir ticaret aksının oluşturulması buna örnek olarak verilebilir.

Konut iç mekânları, kullanıcıların ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte tasarlandığı zaman o mekânların uzun ömürlü ve verimli kullanımına da imkân tanınmış olur (Güney Yüksel, Seçer Kariptaş, 2019). Kullanıcı kendisi için gerekli konfor koşullarının sağlanmadığı, taleplerinin karşılanmadığı bir mekânı ihtiyaçları doğrultusunda değiştirme ve dönüştürme eğilimindedir. Çalışma alanındaki konutların iç mekân düzenlemesinin tek tip uygulama olması her ne kadar temel gerekliliklere imkân tanıyorsa da bölgeye özgü yerel kültüre uymadığı, kullanıcıların ihtiyaçlarına cevap veremediği, müdahalelerin genel olarak bu sebeple yapıldığı görülmektedir. Sözelimi yaşayan sayısının fazla olduğu geleneksel aile tipi ve yaşam koşullarının farklılığı sebebiyle konutlarda yatma birimlerine ihtiyaç duyulduğu bu sebeple balkonun yatma odasına dahil edildiği görülmektedir. Bazı konut iç mekânlarında ise vestiyer için ayrılan kısmın duvarı yıkılarak alanın mutfaka dahil edildiği, ailedeki kişi sayısına göre balkonlu yatak odasının salona, salonun da yatak odasına dönüştürülerek iç mekân kullanımında değişiklik yapıldığı izlenmektedir.

Tablo 1. Alanda meydana gelen değişimler.

Kullanıcı Müdahalelerinin Gözlenmesi

İnsanın çevreye uyumu, sadece var olan koşullara ya da ortama en uygun tepkiyi göstermesi anlamına gelmez, sürekli kendini ve çevresini

Tablo 2. Araştırma alanında kullanıcı müdahaleleri sonucu yaşanan değişimler.

Görsel	İşlevsel	Mekânsal
- Yoğunluk - Hacim - Uyum	- Arazi kullanımı - Yapı kullanımı	- Yol kademelenmesi - Yerleşim biçimi

Kullanıcı Müdahaleleri Sonucu Çalışma Alanındaki Değişimler	Parselde Meydana Gelen Değişimler	- Arazi Kullanımı - Yol Kullanımı - Yerleşim Örüntüsü - Yol Kademelenmesi - Yapı Düzeni - Yoğunluk - Çekme Mesafesi - Alanın Özerkleşmesi (duvar, çit, peyzaj vb.)
	Binaların Dış Görünüşlerinde Meydana Gelen Değişimler	- Bina Yüksekliği - Mevcut Binalara Yeni Ekler - Kapı/Pencere Açma/Kapatma - Merdiven Yapma - Yapıya Özerk Ana Giriş Yapma - Sundurma Yapma - Mevcut Yapı ile Yeni Yapı Arasına Geçiş Köprüsü - Sundurma Yapma - Balkon Kapatma - Yeni Yapıların Mevcut Yapı Cephesini Kapatması
	Konutların İçlerinde Meydana Gelen Değişimler	- Mekân Kullanımında Değişiklik - İç Duvar Örne/Yıkma



Resim 5. Konut iç mekânlarından örnekler.

değiştirmeye, geliştirmeye çaba harcamasını da kapsar (Eşiğök, 1986). Şemsibey Mahallesi'nde yaşanan kullanıcı müdahalesi; yaşam alanının değiştirilerek kendisine göre düzenlenmesi, mekânda ihtiyaca göre kullanım farklılığı yaratılması, yaşam alanına adapte olmaya çalışması ve yaşadığı konut ve çevreyi kabullenmeyip taşınma biçiminde gerçekleşmiştir (Resim 5).

Konutlarında yıllar içinde yaşanan değişim ve dönüşüm analiz edildiğinde kullanıcıların yaşam alanlarının hem içinde hem de dışında bir takım müdahaleler yaptığı gözlenmiştir. Bu müdahaleler konut alanında karakter ve işlev değişimine sebep olmuştur. Ana yol üzerindeki konutların yol kotunun altında kalması bu cephede ticari bir aksın oluşmasında rol oynamıştır (Resim 6).

Çalışma alanında yapılan müdahalelere bakıldığında genel olarak göç edilen kırsal yerleşimlerdeki yaşam pratiklerinin bu 'yeni' konutlarda devam ettirilmeye çalışıldığı izlenmektedir. Genel olarak toplam metrekaresi büyütme, mekânları birleştirme, mekân ekleme, özel yarı açık/açık mekân ekleme, mekânların yerini ve/veya fonksiyonunu değiştirme biçiminde bir müdahale gerçekleşmiştir. Yapıların mimari özelliğinde bozulma, ekleme, değişim, yeni yapım vb. mevcuttur. Ekonomik

yetersizliklerden dolayı yapılara düzenli bir bakım yapılmadığı için tüm bloklarda ciddi bozulmalar söz konusudur. Konutlarda özellikle çatılarda, duvarlarda, ahşap kapı ve pencereler gibi yapı elemanlarında bozulmalar tespit edilmiştir. Bölgede geleneksel aile yaşantısının devam ettiği bu sebeple konut metrekaresinin büyütülmeye çalışıldığı izlenmektedir. Ayrıca kapı ve pencerelerin genişletilmesi veya kapatılması biçiminde değişimler de söz konusudur. Müstakil konutların egemen olduğu Van kırsal yaşam kültüründe binaların dışına yapılan merdivenler ve örülen duvar ve çitlerle bağımsız yaşam alanlarının oluşturulduğu görülmektedir. Bazı evlerde bina içinden yapılan girişler iptal edilerek doğrudan dışarıya açılan yeni kapılar yapılmıştır. Yine Van kent kültüründe önemli bir yere sahip olan tandır evlerinin binaların farklı yerlerinde konumlandırıldığı ve konutlarda yaşayan çoğu ailenin kendi ekmeğini pişirdiği görülmüştür. Bunun dışında farklı fonksiyonları (odunluk, kömürlük vb.) karşılamak üzere bloklara bitişik olarak ek bölümler yapılmış ya da konteynerler yerleştirilmiştir. Yapılan eklerin özellikleri, mekân düzenleri, form, malzeme, boyut, detay vb. özellikler mevcut konutlarla tamamen uyumsuzdur (Tablo 3). Yapılan müdahaleler ve yapılaşma biçimi nasıl olursa olsun konutta meydana gelen somut değişimler bir yandan diğer etkenlerle birlikte konutun mekânsal düzeni anlamında değişimini getirirken bir yandan da kentlerde yeni oluşumların örneklerini sergilemiştir (Köseoğlu, 2009).

Bu toplu konut alanında yaşanan değişim konut üretimi konusunda farklı düşünme yolları açmaktadır. Habraken'e göre: konut alanlarında sonradan yapılacak müdahalelerin en aza indirilebilmesi için yapılar, zaman içinde ihtiyaçlar doğrultusunda uyarlanma esnekliği sunmaya çalışmalı ve günümüzde yapı elemanlarının minimum problemle kurulabileceği, değiştirilebileceği veya kaldırılabilen yapı sistemleri ile inşa edilmelidir (Habraken, 2003). Konut alanında zaman içinde meydana gelen dönüşüm, kullanıcıların gereksinimlerinin (fizyolojik, psikolojik, toplumsal vb.) karşılanamıyor olma-

Resim 6. Konut bölgesine yapılan müdahaleler.



sının ve/veya değişmesinin bir sonucudur. Kullanıcılar, yaşam alanlarında oluşan memnuniyetsizliklere çözüm bulmak amacıyla yaşadıkları mekânları istek ve ihtiyaçları doğrultusunda yeniden biçimlendirmektedirler (Resim 7).

Sonuçlar ve Değerlendirme

Konut, insanın yaşamsal faaliyet ve ihtiyaçlarını gerçekleştirdiği bir yaşam alanıdır. Kullanıcı bu yaşam alanına yerleşmeye başladığı andan itibaren aile yapısına, ekonomik durumuna ve ihtiyaçlarına göre müdahale etmeye başlar. Yapılan

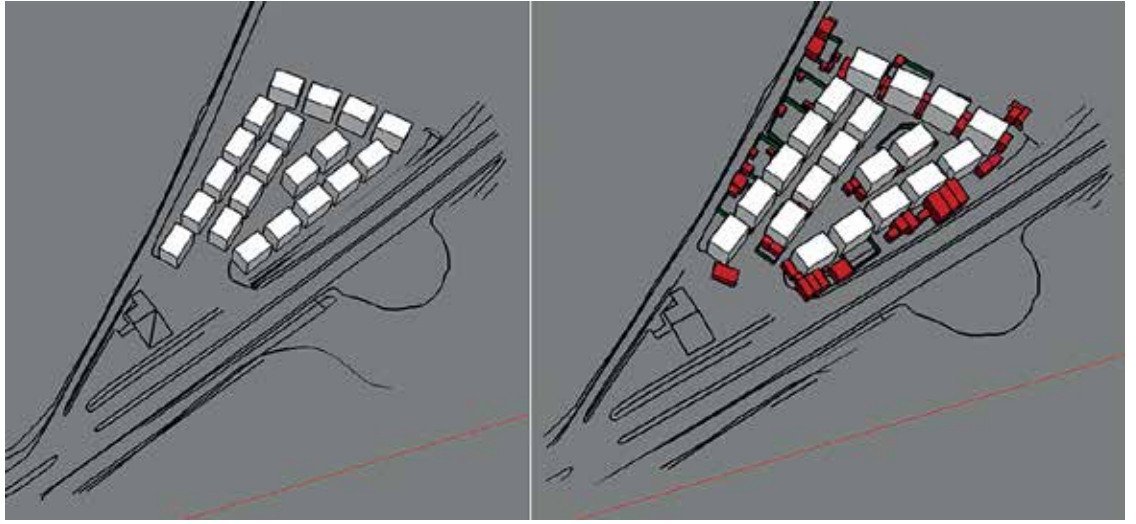
çalışma ile Şemsibey Mahallesi afet konutlarında kişisel gözlemlere bağlı olarak da izlenmesi olası kullanıcı müdahaleleri bulguları aracılığıyla değerlendirilmiştir. Bu konutlarda inşa edildikleri günden başlayarak günümüze kadar gözlenebilir bir değişimin yaşandığı tespit edilmiştir.

Şemsibey Mahallesi'ndeki afet konutları inşa edildikleri dönemin toplu konut karakterini yansıtırken, yapılan müdahaleler neticesinde yeni bir yerleşim dokusunun kendiliğinden oluştuğu görülmektedir. Dokuda yaşanan yoğunluk artışı ve bağlamsal değişim yerleşimin kimliğini de

KONUT ALANINDA KULLANICILAR TARAFINDAN YAPILAN MÜDAHALELER			
Dışarıdan Yapılan Merdivenlerle Daire Girişlerinin Bağımsızlaştırılması			
Örülen Duvar ve Yapılan Çitlerle Binanın Özerkleştirilmesi			
Blokların Ana Yol Cephelerinde Binalarla Bağlantılı Oluşan Ticari Aks			
Balkonların Kapatılması			
Yapı Alanında İnşa Edilen Tandır Evi, Odunluk ve Kömürlük			
Yapı Alanında Oluşan Ticari Birimler			
Zemin ve Birinci Katlarda Yapılan Sundurmalar			
Kapı ve Pencere Boşluklarına Yapılan Müdahaleler			
Yapılara Yapılan Ekler			

Tablo 3. Konut bölgesinde yaşanan değişim ve dönüşüm.

Resim 7. Konut alanında yıllar içinde kullanıcı müdahalesi.



değiştirmiştir. Bu değişimin kentin genelinde yaşandığı, özellikle 2011 Van depremleri sonrası inşa edilen toplu konutlarda da bu değişimin izlerine rastlandığı görülmektedir. Eskiye ait izlerin yeni müdahaleler ile sürekli değiştiği, farklılaştığı müstakil yaşamın toplu yaşam kültürüne tercih edildiğini dokudan izlemek mümkündür. Kullanıcı-mekân analiz ve değerlendirilmesinin yapıldığı bu çalışma tasarımı kullanıcı odaklılığın önemine işaret etmektedir. Bu sebeple konut üretimlerinde kullanıcı katılımı önemsenmeli, kullanıcı talep ve ihtiyaçları tasarım aşamalarına dahil edilmelidir. Konut tasarım sürecinde kullanıcının bir aktör olarak yer alması konut tipi, plan alternatifi, esnek, değişebilir vb. tasarım çeşitliliğine imkân tanıyacaktır. Çalışmada yapılan değerlendirmelerin bundan sonra yapılacak kullanıcı katılımlı araştırmalara yardımcı olması beklenmektedir. 

Mustafa Gülen, Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü

Notlar:

1. Mahalle muhtarı Nadir Aydoğmuş ile yapılan sözlü görüşme notlarından.
2. Tüm fotoğraflar yazara aittir.

Kaynakça:

- Asiliskender, B., Gökmen Balcı, H., Yılmaz, N. (2005) "Anıt kavramı, Kimliğin Sürekliliği ve Değişim: Gevher Nesibe Medresesi Deneyimi", *Mimarlık*, 322, s.55-59.
- Bilgin, İ. (2000) "20. yy. Mimarlığı Barınma Kültürünün Hassas Dengeleriyle Nasıl Yüzleşti?", *XXI Dergisi* (2), s.110-116.
- Bingöl, Ö. (2016) "Kentsel Yoğunluk ve Yapılaşma Düzeni İlişkisi: Atasehir Şerifali Konutları", *Yapı*: <https://yapi-dergisi.com/kentsel-yogunluk-ve-yapilasma-duzeni-iliskisi-atasehir-serifali-konutlari/>
- Botton, A. D. (2020) *Mutluluğun Mimarisi*, Çev. B.T. Altuğ, Sel Yayınları, İstanbul.
- Erinsel Önder, D., Köseoğlu, E., Bilen, O. (2010) "The effect of user participation in satisfaction: Beyciler after-earthquake houses in Düzce", *ITU A/Z*, 7(1), s.18-37.
- Güney Yüksel, F.C., Seçer Kariptaş, F. (2019) "Konut İç Mekânına Sürdürülebilir Yaklaşımlar", *Yakın Mimarlık*, 2-2, s.27-39.
- Güzer, C. A. (2002) *Konut Üzerine Denemeler*, Mimarlar Derneği, Ankara.
- İncedayı, D. (2002) *Çevre Tümdür Çok Boyutlu Bir Olguya Bütüncül Yaklaşım*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- İncedayı, D. (2004) *Adadan Odaya*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- Köseoğlu, B. D. (2009) *1950-1970 Yılları Arasında Yapılan Müstakil Konut alanlarında Değişim: Konya Örneği*, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- URL 1: <https://www.arkitera.com/haber/ev-insanin-protezidir/> (Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2018)
- Tekeli, D. (2008, Eylül) "Yatakhane Kentler' Kent Yaşamına Eklenmiyor", *Yeni Mimar*, 65, s. 10-11.
- Zorlu, T., Sağsöz, A. (2012) "Müstakil Konut Sitelerinde Kullanıcı Tercihlerine Bağlı Fiziki Müdahaleler: Tarazon Örneği", *METU JFA*, 27 (2), s.190-205.

Participatory Approach in Formal Architectural Design Education

Design studios, which form the backbone of architectural education, provide environments where students learn through experience, collective work is carried out, design questions are discussed. On the other hand, in contemporary architectural education, alternatives are developed in order to prevent the didactic and hierarchical organization of design studios. As one of these alternatives, the participatory design approach offers an alternative model for studio organization by changing the hierarchical order of the architectural design studio with the idea of carrying participation practices to design studios. Many design schools in the world when transferring this approach to the design studio, in the formal architectural education in Turkey is not an adequate level of practice with this approach; it appears that the debate is not strong enough. The starting point of this study is to open up this potential field in architectural education to discussion through an experience. In this study, participatory design approach is tested via a two-term alternative studio. This alternative studio process is evaluated in terms of the experiences and opinions of the students and positive and negative outcomes of the process.